

УДК 349.222.2:796.01

DOI <https://doi.org/10.32782/lexsportiva/2023.1.3>

Гніздовська Ганна Михайлівна,
кандидат юридичних наук, адвокат,
керуючий партнер адвокатського об'єднання «Юріс Феррум»,
член Апеляційної антидопінгової комісії Національного антидопінгового агентства
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3052-0002>

Гречко Юлія Леонідівна,
перший заступник голови ВПС «Футбол України»,
головний юрисконсульт Всеукраїнської асоціації футболістів-професіоналів,
заступник Голови Дисциплінарної антидопінгової комісії Національного антидопінгового агентства

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ТРУДОВИХ ПРАВ СПОРТСМЕНІВ- ПРОФЕСІОНАЛІВ У НАЦІОНАЛЬНИХ СУДАХ

Статтю присвячено дослідженню проблемних питань, що виникають при захисті трудових прав спортсменів-професіоналів у національних судах. Складність таких справ пов'язана, у першу чергу, з відсутністю законодавчого закріплення правової природи спортивного контракту як трудового договору. Встановлено, що в юридичній науці відсутня єдність поглядів на правову природу спортивного контракту і існує три основні підходи: цивільно-правовий, трудовий та змішаний. Прихильники цивільно-правового підходу виділяють ознаки, які притаманні спортивному контракту, але не можуть бути притаманні трудовому договору (на відміну від цивільно-правового), проте на підставі аналізу наукової літератури зроблено висновок, що такий підхід є недостатньо обґрунтованим. Встановлено, що окремі представники цивільно-правового підходу не заперечують, що спортивний контракт може бути трудовим договором. Аргументовано, що змішаний підхід до правової природи є досить обґрунтованим, проте має певні недоліки. Доведено, що спортивний контракт є особливою формою трудового договору – контрактом, в якому сторони самостійно можуть визначити строк його дії, права, обов'язки і відповідальність сторін, умови розірвання договору тощо. Висунуто тезу, що застосування до спортивного контракту саме норм законодавства про працю дозволяє кращим чином захистити права спортсмена, адже в трудовому законодавстві передбачено значно більше гарантій прав працівника, ніж в цивільному – виконавця, який надає послуги. Встановлено, що серед спортивних асоціацій та федерацій немає єдності щодо правової природи спортивного контракту. На підставі аналізу судової практики зроблено висновок, що суди при вирішенні спорів, що виникають зі спортивного контракту, керуються нормами трудового законодавства. Встановлено, що основним джерелом права, яке містить норми, що регулюють правовідносини щодо укладання, виконання та припинення спортивного контракту, є законодавство України про працю. Зроблено висновок щодо доцільності чіткого визначення в законодавстві, що джерелом правового регулювання правовідносин з укладання, виконання та припинення спортивного контракту має бути законодавство України про працю.

Ключові слова: спортивний контракт, трудовий договір, контракт, цивільно-правовий контракт, професійний спорт.

Gnizdovska G.M., Grechko Y.L. SOME PROBLEMS OF PROTECTION OF LABOR RIGHTS OF PROFESSIONAL ATHLETES IN NATIONAL COURTS

The article is devoted to the study of problematic issues that arise when protecting the labor rights of professional athletes in national courts. The complexity of such cases is primarily due to the lack of legislative consolidation of the legal nature of a sports contract as labor contract. It has been established that in legal science there is no unity of views on the legal nature of the sports contract and there are three main approaches: civil-law, labor and mixed. Proponents of the civil-law approach identify features that are inherent in a sports contract, but cannot be inherent in an employment contract (unlike a civil-law one), however, based on the analysis of scientific literature, it was concluded that such an approach is insufficiently substantiated. It has been established that some representatives of the civil law approach do not deny that a sports contract can be an employment contract. It is argued that the mixed approach to the legal nature is quite justified, but it has certain shortcomings. It has been proven that a sports contract is a special form of a labor contract – a contract in which the parties can independently determine its validity period, the rights, obligations and responsibilities of the parties, the conditions for terminating the contract, etc. The thesis is put forward that the application of the labor legislation to the sports contract allows for better protection of the athlete's rights, because the labor legislation provides for much more guarantees of the rights of the employee than in the civil law - the performer who provides services. It has been established

that there is no unity among sports associations and federations regarding the legal nature of a sports contract. Based on the analysis of court practice, it was concluded that the courts are governed by labor legislation when resolving disputes arising from a sports contract. It has been established that the main source of law, which contains norms regulating legal relations regarding the conclusion, execution and termination of a sports contract, is the labor legislation of Ukraine. A conclusion was made regarding the expediency of a clear definition in the legislation that the source of legal regulation of legal relations on the conclusion, execution and termination of a sports contract should be the legislation of Ukraine on labor.

Key words: sports contract, labor contract, contract, civil law contract, professional sport.

Постановка проблеми. Спортсмен набуває статусу професіонала з моменту укладання контракту про участь у відповідних змаганнях. Для командних видів спорту це спортивний контракт між спортсменом та спортивним клубом. Проте законодавством однозначно не визначено правову природу такого контракту: цивільно-правову чи трудову. Це ускладнює захист трудових прав спортсменів-професіоналів, особливо при вирішенні спортивних спорів у національних судах, яким потрібно обрати законодавство, що підлягає застосуванню. Наведена невизначеність є істотною проблемою правового регулювання у сфері професійного спорту в Україні, яка потребує наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню правової природи та законодавчого регулювання відносин, що виникають між спортсменом-професіоналом та спортивним клубом, присвячено праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Зокрема, Єременко А. О., Корж С. О., Н. В. Уварова досліджують сутність правової природи таких відносин та професійний спорт як особливу форму роботи. Г. Будкевич, С. Гавришко, О. Кампі, М. І. Кекерчень, О. І. Чепис, О. В. Черноус розглядають спортивний контракт зі спортсменом-професіоналом як трудову угоду між працівником та роботодавцем. У свою чергу, О. С. Омельчук, О. Я. Суха, М. О. Ткалич, М. Глеумуратов схиляються до цивільно-правової природи спортивного контракту.

Чинна редакція ст. 38 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» не містить чіткого визначення контракту, що укладається між спортсменом-професіоналом та клубом, як трудового. Відсутність єдиного підходу з цього питання у юридичній науці підтверджує актуальність дослідження тих проблем, що виникають при зверненні спортсменів-професіоналів до національних судів з метою захисту своїх трудових прав.

Метою статті є дослідження проблем, що виникають при захисті трудових прав спортсменів у національних судах. Розкриття проблематики здійснюється, у тому числі, через дослідження правової природи спортивного контракту, який укладається між спортсменом та спортивним клубом, а також встановлення, норми якої

галузі права підлягають застосуванню при вирішенні національними судами спорів, що виникають зі спортивних контрактів.

Виклад основного матеріалу. Частиною 3 ст. 38 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» передбачено набуття статусу спортсмена-професіонала з моменту укладення ним контракту з відповідними суб'єктами спорту про участь у професійних змаганнях [1], але не визначено, чи є такий контракт трудовим.

У зв'язку з такою невизначеністю на практиці виникають суперечності щодо вибору норм права, які підлягають застосуванню, особливо при розгляді справ судами першої інстанції, що не дозволяє спортсменам належним чином захистити свої права.

Зокрема, з рішення Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області від 01.03.2019 року у справі № 344/16851/17 вбачається, що суд відмовив у задоволенні позову про стягнення заробітної плати та розірвання контракту, оскільки прийшов до висновку, що укладений між сторонами – спортсменкою та волейбольним клубом – контракт не можна розглядати як трудовий договір і що між ними не виникли трудові правовідносини як між роботодавцем та працівником [2]. Такий висновок суду є помилковим, про що свідчить скасування рішення судами апеляційної та касаційної інстанцій.

У правовій науці також відсутня єдність поглядів щодо правової природи спортивного контракту та вибору галузі права, нормами якої має бути врегульовано його укладання, виконання та припинення, а також якими нормами слід керуватися при вирішенні спорів.

Погляди вчених можна розділити на дві основні групи. Представники першої вважають спортивний контракт цивільно-правовим договором, тоді як представники другої – трудовим. Як правило, дослідники не виокремлюють третю групу [3, с. 151], [4, с. 11], проте, наприклад, М. А. Тихонова розглядає можливість застосування підходу, згідно з яким спортивний контракт має змішану форму і поєднує ознаки цивільно-правового та трудового договорів [5].

О. С. Омельчук відзначає, що спортивний контракт має характерні риси цивільно-правового

договору. Вчений аргументує свій висновок тим, що професійному контракту притаманний ряд особливостей, серед яких встановлення строку дії; визначення особливих обов'язки для сторін контракту; неможливість конкретно встановити в контракті робочий час; можливість розгляду спорів в позасудовому порядку – спортивним арбітражем [6].

Погоджуючись з тезами О. С. Омельчука про те, що спортивному контракту дійсно притаманні вказані особливості, відзначимо, що, на наш погляд, наявність описаних ознак не дозволяє віднести спортивний контракт до цивільно-правових, а не до трудових договорів.

Більш обґрунтовано вбачається аргументація віднесення спортивного контракту до цивільно-правових договорів, запропонована М. О. Ткаличем, на думку якого про цивільно-правовий характер спортивного контракту свідчить набрання ним чинності з моменту підписання; можливість зміни спортивного контракту тільки за згодою сторін; можливість розірвання спортивного контракту з підстав, передбачених як законодавством, так і самим контрактом. [7, с. 327].

О. Я. Суха надає характеристику контракту про спортивну діяльність саме як цивільно-правовому договору про надання послуг та вказує, що він є консенсуальним, оплатним, двостороннім зобов'язуючим договором. Разом з тим, дослідниця не заперечує, що спортивний контракт може укладатися не лише у формі цивільно-правових договорів, а й у формі трудового контракту, особливо в командних видах спорту [4, с. 11]. На наш погляд, це не дозволяє вважати спортивний контракт суто цивільно-правовим конструктом.

Цікавим вбачається погляд узбецького вченого М. Тлеумуратова, який, в цілому притримуючись думки про цивільно-правову природу спортивного контракту, вказує, що такий контракт може мати змішану природу і поєднувати ознаки як цивільно-правового, так і трудового договору [8, с. 38]. Даний підхід вбачається більш виправданим, ніж наведені вище погляди про спортивний контракт як цивільно-правовий договір.

Як особливу форму трудового договору контракт футболіста пропонують розглядати О. І. Чепис та М. І. Кекерчень. Як стверджують вказані вчені, контракт поєднує у собі положення, що регулюються як трудовим, так і цивільним законодавством. До умов, які регулюються нормами трудового права, належать оплата праці, забезпечення умов праці, тоді як нормами цивільного права врегульовано штрафні санкції, умови та порядок одностороннього розірвання контракту [3, с. 151].

О. Кампі, Г. Будкевич та С. Гавришко вважають більш слушним регулювати працю спортсменів-професіоналів нормами трудового права, оскільки контракт як особлива форма трудового договору є підставою виникнення трудових правовідносин, і саме «з моменту укладання контракту футболіст набуває статусу найманого працівника, на якого поширюється законодавство про працю» [9, с. 19–20]. Аналогічний висновок можна зробити не лише щодо футболістів, а й щодо спортсменів, які займаються іншими видами спорту.

О. В. Чорноус приходить до обґрунтованого висновку, що «для врегулювання правовідносин між спортсменами та суб'єктами сфери фізичної культури укладається саме трудовий контракт» [10, с. 58]. Вчений слушно зауважує, що необхідно розмежовувати діяльність спортсменів в командних видах спорту, де між клубом та гравцем складаються відносини роботодавець-працівник, та індивідуальних видах спорту, де спортсмен здійснює діяльність, яка за всіма ознаками фактично є незалежною професійною діяльністю, хоч і не визнається такою законодавством. У такому разі спортсмен, як правило, укладає договір з промоутером, і відносини сторін мають цивільно-правовий характер [10, с. 59].

Спортсмени не входять до переліку самозайнятих осіб. Укладаючи спортивний контракт, спортсмен не діє також як фізична особа-підприємець. На нашу думку, відносини, які виникають між спортсменом-професіоналом та клубом, за своєю правовою природою є трудовими і регулюються нормами законодавства про працю. Відповідно, спортивний контракт, на підставі якого такі відносини виникають, – трудовий. Спортсмен є працівником, для якого заняття спортом є основним видом діяльності і який виконує певний вид роботи – трудову функцію, зміст якої складає конкретне коло обов'язків спортсмена як працівника.

До трудової функції спортсмена входить не лише обов'язок брати участь в змаганнях, а й тренування, проходження медичних оглядів, участь в заходах клубу та рекламі тощо. Закріплення в спортивному контракті широкого кола обов'язків спортсмена за своєю правовою природою є визначенням його трудової функції.

Більш обґрунтованим, проте не позбавленим певних недоліків, вбачається також підхід дослідників, які наполягають на змішаній правовій природі спортивного контракту. Так, відсутність визначеності щодо регулювання відповідних відносин нормами трудового чи цивільного права може призвести до складнощів при вирішенні спорів, адже органу, який розглядатиме

спір, необхідно визначити норми, що підлягають застосуванню. Тому сторонам спортивного контракту доцільно визначити, нормами якої саме галузі права вони керуються при його укладанні.

При визначенні правової природи спортивного контракту доцільно звернутися до документів спортивних федерацій та асоціацій.

У Регламенті Української асоціації футболу зі статусу і трансферу футболістів «контракт» визначено як «форму трудової угоди між професіональним футбольним клубом та його працівником», яка укладена з метою участі у змаганнях [11]. Такий контракт визначає умови трудових відносин між клубом і футболістом [11]. Отже, Українська асоціація футболу (далі за текстом – УАФ) виходить з того, що спортивний контракт є саме трудовим договором.

УАФ затверджено і введено в дію Типову форму контракту футболіста-професіонала, яка є обов'язковою для застосування у взаємовідносинах між професіональними клубами та футболістами [11].

Особливістю трудових відносин у футболі є також і те, що контракт повинен відповідати «мінімальним вимогам до стандартного контракту футболіста-професіонала, визначеним угодою між УЄФА, ЄПФЛ, АЄК і Європейського дивізіону ФІФПРО від 19 квітня 2012 року» [11]. Тобто, мінімальні вимоги до стандартного контракту затверджені на рівні міжнародних футбольних організацій.

Натомість на офіційному веб-сайті Федерації баскетболу України розміщено типовий контракт про надання послуг гравця баскетбольної команди, згідно з предметом якого «Гравець за грошову винагороду бере на себе зобов'язання надавати послуги професіонального гравця-баскетболіста команди протягом строку і на умовах, визначених в цьому Контракті (далі – послуги)». Разом з тим, там розміщено також типову форму трудового контракту між клубом та гравцем [12], з чого можна зробити висновок, що Федерація баскетболу України залишає вибір правового регулювання спортивного контракту на розсуд клубу та гравця.

Федерація волейболу України (далі за текстом – ФВУ) також пропонує своїм членам типову форму спортивного контракту, який є строковим трудовим договором, регулюючим «трудові відносини між спортсменом і роботодавцем, які з сторони останнього реалізуються адміністрацією клубу» [13]. За вказаним контрактом спортсмен виконує роботу і отримує за це заробітну плату, а роботодавець зобов'язується забезпечити належні

умови праці. Важливим положенням типового трудового контракту є те, що взаємовідносини сторін, не врегульовані контрактом, регулюються відповідними нормами законодавства про працю України [13]. Втім, типова форма не є юридично обов'язковою, а тому сторони все одно не позбавлені права укласти контракт як цивільно-правовий договір. Ми позитивно оцінюємо, що ФВУ у якості типової форми спортивного контракту пропонує саме трудовий контракт.

Аналізуючи положення ч. 2 ст. 38 Закону України «Про фізичну культуру і спорт», можна дійти висновку, що у переліку джерел правового регулювання професійного спорту Цивільний кодекс України окремо не виділяється, на відміну від КЗпП, що свідчить про регулювання відповідних правовідносин саме законодавством про працю [1].

Згідно з ч. 3 ст. 21 КЗпП України, контракт є особливою формою трудового договору, «в якому строк його дії, права, обов'язки і відповідальність сторін (в тому числі матеріальна), умови матеріального забезпечення та організації праці працівника, умови розірвання договору, в тому числі дострокового, можуть встановлюватися угодою сторін» [14].

Вбачається, що спортивному контракту властиві ознаки, наведені в ч. 3 ст. 21 КЗпП України, а тому він не є простим трудовим договором. Оскільки КЗпП України дозволяє сторонам на власний розсуд визначити ряд умов, доводи прихильників цивільно-правового підходу не видаються достатньо сильними, адже їх основною претензією до трудової природи спортивного контракту є те, що в такому разі свобода сторін при його укладанні є надто обмеженою. Застосування до спортивного контракту саме норм законодавства про працю дозволяє кращим чином захистити права спортсмена, адже в трудовому законодавстві передбачено значно більше гарантій прав працівника, ніж в цивільному – виконавця, який надає послуги.

У цьому світлі спортивні клуби зацікавлені в укладанні саме цивільно-правового договору зі спортсменом. Оскільки спортсмен у відносинах з клубом є менш сильною стороною, саме законодавче закріплення правової природи спортивного контракту як трудового договору сприятиме кращому захисту прав спортсменів.

З аналізу практики судів вищих інстанцій вбачається, що якщо у спортивному контракті під час укладання була визначена його трудова природа, сторони під час розгляду справи не намагаються окремо аргументувати цей факт. Наприклад, апеляційний суд Донецької області,

приймаючи 19 грудня 2013 року рішення у справі № 0501/2754/2012 про визнання наказу про звільнення незаконним, припинення дії контракту, стягнення заборгованості по заробітній платі, вартості харчування, проживання, середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні, відшкодування матеріальної та моральної шкоди між футболістом та Обласною громадською організацією «Футбольний клуб «Славутич», позовні вимоги задовольнив частково, визнавши, що трудові права позивача були порушені. Відповідач, футбольний клуб, у свою чергу не спростовував саме трудову природу укладеного контракту [15].

Так, у постанові від 08.04.2020 р. (справі № 524/8300/18-ц) Верховний Суд виходив з того, що між футболістом та ГО «ФК «Гірник-Спорт» було укладено трудовий контракт і застосовував до спірних правовідносин щодо припинення контракту норми законодавства про працю [16].

Нормами трудового законодавства при вирішенні спору про стягнення заборгованості по заробітній платі, який виник з трудового контракту між спортсменом-інструктором та ГО «Волейбольний клуб «Політехнік Одеса», керувався і Житомирський апеляційний суд, що вбачається з постанови від 23.11.2020 р. (справа № 286/772/20) [17].

Інша ситуація, коли при укладанні спортивного контракту, сторони не визначили його правову природу. У такому випадку спортсмени-професіонали змушені доводити, чому такий контракт є саме трудовим. Зокрема, у постанові Верховного Суду від 12.07.2021 у справі № 344/16851/17 (провадження № 61-12794св19) щодо укладення трудового контракту спортсмена, Верховний Суд зазначає, що на сьогодні закон не визначає поняття трудового

контракту спортсмена та особливості його укладення. Разом з цим, Верховний Суд відмітив, що суд апеляційної інстанції проаналізував укладений між сторонами контракт, оцінив його істотні умови та дійшов висновку, що такий контракт можна розглядати як форму трудового договору. Серед істотних умов необхідно відзначити: строк дії контракту; умови тренувань та підготовки до змагань; права та обов'язки сторін; соціальний пакет; вимоги до способу життя спортсмена; дострокове розірвання контракту з ініціативи спортсмена та спортивної організації; відповідальність за порушення умов контракту та вирішення спорів [18].

На нашу думку, для ефективного захисту прав спортсмена-професіонала, які виникають з спортивного контракту, при зверненні до національного суду, доречно доводити, що такий контракт є саме трудовим (основні умови, процес трудової діяльності та її організація, трудові обов'язки, початок та закінчення робочого дня, тривалість перерви тощо). Лише після цього можна наводити правове обґрунтування своїх вимог чи заперечень з посиланням на норми КЗпП України та іншого законодавства про працю.

Висновки. На підставі аналізу наукової літератури, норм чинного законодавства України, регламентних документів спортивних федерацій (асоціацій) та судової практики на сьогодні можна зробити висновок, що спортивний контракт є трудовим договором, а саме його особливою формою – контрактом. Вбачається допустимою варіативність поглядів на правову природу спортивного контракту в науці, проте, на нашу думку, в законодавстві джерелом правового регулювання правовідносин з укладання, виконання та припинення контракту у галузі спорту має бути чітко визначено законодавство України про працю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24.12.1993 р. № 3808-XII : станом на 27 жовт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> (дата звернення: 20.12.2022).
2. Постанова Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області від 01.03.2019 р. у справі № 344/16851/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80390924#> (дата звернення: 20.12.2022).
3. Чепис О. І., Кекерчень М. І. Контракт футболіста як особлива форма трудового договору. Порівняльно-аналітичне право. 2019. № 1. С. 150–155.
4. Суха Ю. С. Цивільно-правові договори у сфері професійного спорту : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2014. 20 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/819> (дата звернення: 19.12.2022).
5. Тіхонова М. А. Огляд національного законодавства, що регулює спортивні правовідносини. Вплив інтеграційних тенденцій на розвиток вітчизняного права : матеріали всеукр. науково-практ. інтернет-конф., м. Одеса, 24 лют. 2017 р. Одеса, 2017. С. 140–144.
6. Омельчук О. С. Цивільно-правова природа професійного спортивного контракту. Шерешевські читання «Проблеми цивільно-правового захисту прав власників у сучасних умовах інтеграційного розвитку України» : Матеріали Всеукр. науково-практ. конф., присвяч. 85-річчю акад. В. В. Луця, м. Одеса, 7 груд. 2018 р. Одеса, 2018. С. 59–60.

7. Ткалич М. О. Правова природа та особливості укладення контракту про спортивну діяльність. Актуальні проблеми держави і права. 2009. № 51. С. 326–333. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2009_51_55 (дата звернення: 20.12.2022).
8. Tleumuratov M. The Concept of Sports Relationships: Characteristics and Classification. International Journal of Development and Public Policy. 2021. Т. 1, № 6. С. 110–116. URL: <https://openaccessjournals.eu/index.php/ijdpp/article/view/621> (дата звернення: 20.12.2022).
9. Кампі О., Будкевич Г., Гавришко С. Правові аспекти регулювання праці професійних спортсменів в Україні. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. 2016. № 1. С. 17–23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fvs_2016_1_5 (дата звернення: 19.12.2022).
10. Черноус О. В. Проблеми правового регулювання трудових відносин зі спортсменами. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України: збірник наукових праць. Харків, 2019. С. 57–59. URL: https://www.univd.edu.ua/general/publishing/konf/31_05_2019/pdf/10.pdf (дата звернення: 20.12.2022).
11. Регламент Української асоціації футболу зі статусу і трансферу футболістів. Офіційний сайт УАФ. URL: <https://uaf.ua/files/2021%20УАФ%20Регламент%20зі%20статусу%20і%20трансферу%20футболістів.pdf> (дата звернення: 20.12.2022).
12. Документи. Офіційний сайт ФБУ. URL: <https://fbu.ua/dokumenty> (дата звернення: 19.12.2022).
13. Суперліга – Документація. Офіційний сайт Федерації волейболу України. URL: <https://www.fvu.in.ua/uk/dokumentatsiya> (дата звернення: 19.12.2022).
14. Кодекс законів про працю України : Кодекс України від 10.12.1971 р. № 322-VIII : станом на 11 груд. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 20.12.2022).
15. Рішення Апеляційного суду Донецької області від 19.12.2013р. у справі № 0501/2754/2012. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/36335288> (дата звернення: 09.01.2023).
16. Постанова Верховного Суду від 08.04.2020 р. у справі № 524/8300/18-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88749630> (дата звернення: 20.12.2022).
17. Постанова Житомирського апеляційного суду від 23.11.2020 р. у справі № 286/772/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93069036> (дата звернення: 20.12.2022).
18. Постанова Верховного Суду від 12.07.2021 у справі № 344/16851/17 (URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98432905>). (дата звернення: 09.01.2023).

REFERENCES:

1. Pro fizychnu kulturu i sport, Zakon Ukrainy [On physical culture and sports, Law of Ukraine] № 3808-XII (2022) (Ukraine). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> [in Ukrainian].
2. Postanova Ivano-Frankivskoho miskoho sudu Ivano-Frankivskoi oblasti vid 01.03.2019 r. u spravi № 344/16851/17 [Resolution of Ivano-Frankivsk city court of Ivano-Frankivsk region dated March 1, 2019 in case № 344/16851/17] (n.d.). <https://reyestr.court.gov.ua/>. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80390924#> [in Ukrainian].
3. Chepys, O. I., & Kekerchen, M. I. (2019). Kontrakt futbolista yak osoblyva forma trudovoho dohovoru [Football player's contract as a special form of employment contract]. Porivnialno-analitychne pravo – Comparative and analytical law, (1), 150–155 [in Ukrainian].
4. Sukha, Yu. S. (2014). Tsyvilno-pravovi dohovory u sferi profesiinoho sportu [Civil and legal contracts in the field of professional sports]. [Extended abstract of dissertation of Candidate of Legal Sciences, NU “OLA”]. Institutional repository NU “OLA”. Retrieved from <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/819> [in Ukrainian].
5. Tikhonova, M. A. (2017). Ohliad natsionalnogo zakonodavstva, shcho rehuliuiє sportyvni pravovidnosyny [Review of national legislation regulating sports legal relations]. In Vplyv intehratsiinykh tendentsii na rozvytok vitchyznianoho prava - The influence of integration trends on the development of domestic law (pp. 140–144). ODUVS [in Ukrainian].
6. Omelchuk, O. S. (2018). Tsyvilno-pravova pryroda profesiinoho sportyvnoho kontraktu [The civil and legal nature of a professional sports contract]. In Shereshevski chytannia «Problemy tsyvilno-pravovoho zakhystu prav vlasnykiv u suchasnykh umovakh intehratsiinoho rozvytku Ukrainy» - Shereshevsky's readings “Problems of the civil legal protection of the rights of owners in the modern conditions of the integration development of Ukraine” (pp. 59–60). Feniks [in Ukrainian].
7. Tkalych, M. O. (2009). Pravova pryroda ta osoblyvosti ukladennia kontraktu pro sportyvnu diialnist [Legal nature and peculiarities of concluding a contract on sports activities]. Aktualni problemy derzhavy i prava – Actual problems of the state and law, (51), 326–333. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2009_51_55 [in Ukrainian].
8. Tleumuratov, M. (2021). The concept of sports relationships: Characteristics and classification. International Journal of Development and Public Policy, 1(6), 110–116. Retrieved from <https://openaccessjournals.eu/index.php/ijdpp/article/view/621>.
9. Kampi, O., Budkevych, H., & Havryshko, S. (2016). Pravovi aspekty rehulivannia pratsi profesiinykh sportsmeniv v Ukraini [Legal aspects of labor regulation of professional athletes in Ukraine]. Fizychnе vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi – Physical education, sport and health culture in modern society, (1), 17–23. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fvs_2016_1_5 [in Ukrainian].
10. Chornous, O. V. (2019). Problemy pravovoho rehulivannia trudovykh vidnosyn zi sportsmenamy [Problems of legal regulation of labor relations with athletes]. In Pidhotovka politseiskykh v umovakh reformuvannia systemy MVS Ukrainy: Zbirnyk naukovykh prats – Training of police officers in the conditions of reforming the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine: A collection of scientific works (pp. 57–59). KhNUiA. Retrieved from https://www.univd.edu.ua/general/publishing/konf/31_05_2019/pdf/10.pdf [in Ukrainian].

11. Rehlament Ukrainskoi asotsiatsii futbolu zi statusu i transferu futbolistiv [Regulations of the Ukrainian Football Association on the status and transfer of football players]. (n.d.). Official website of the UAF. Retrieved from <https://uaf.ua/files/2021%20УАФ%20Регламент%20зі%20статусу%20і%20трансферу%20футболіств.pdf> [in Ukrainian].
12. Dokumenty [Documents]. (n.d.). Official website of the FBU. Retrieved from <https://fbu.ua/dokumenty> [in Ukrainian].
13. Superliha – Dokumentatsiia. (n.d.). Ofitsiynyi sait Federatsii voleibolu Ukrainy. Retrieved from <https://www.fvu.in.ua/uk/dokumentatsiya> [in Ukrainian].
14. Kodeks zakoniv pro pratsiu Ukrainy [Code of Labor Laws of Ukraine], Codes of Ukraine № 322-VIII (2022) (Ukraine). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> [in Ukrainian].
15. Rishennya Apelyatsynoho sudu Donetskoyi oblasti vid vid 19.12.2013. u spravi № 0501/2754/2012. [Decision of the Donetsk Oblast Court of Appeal dated 19.12.2013. in case №. 0501/2754/2012.] (n.d.). <https://reyestr.court.gov.ua/>. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/36335288> [in Ukrainian].
16. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 08.04.2020 r. u spravi № 524/8300/18-ц [Resolution of the Supreme Court dated April 8, 2020 in case № 524/8300/18-ц] (n.d.). <https://reyestr.court.gov.ua/>. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88749630> [in Ukrainian].
17. Postanova Zhytomyrskoho apeliatsiinoho sudu vid 23.11.2020 r. u spravi № 286/772/20 [Resolution of the Zhytomyr Court of Appeal dated November 23, 2020 in case № 286/772/20] (n.d.). <https://reyestr.court.gov.ua/>. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93069036> [in Ukrainian].
18. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 12.07.2021 r. u spravi № 344/16851/17 [Resolution of the Supreme Court dated 12.07.2021 in case № 344/16851/17] (n.d.). <https://reyestr.court.gov.ua/>. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98432905> [in Ukrainian].